

ГЕОДЕТСКИ ГЛАСНИК

КРАЉЕВИНЕ СРБА, ХРВАТА И СЛОВЕНАЦА.

О привременој уредби земљаринског катастра у неким деловима државе.

Пише **Roman Miličić**, геометар. (Imotski-Dalmacija.)

Naredba Ministarstva Financija (Generalna Direkcija Katastra) od 30/11. 1920. (na temelju rešenja ekonomsko-financijskog komiteta ministara od 11/11. 1920. br. 2451) donešena je jedino u tu svrhu, da se smogne dovoljan broj ljudi za brzo provedenje jedne privremene uredbe zemljarskog katastra u onim delovima naše države, koji još takve uredbe nemaju.

Ta i ako u dobroj nameri donešena naredba, nosi u sebi jedno veliko zlo, a to je, da uvodi u znanstvenu geometarsku struku ljude različite opće i stručne naobrazbe, čak i ljude bez ikakve stručne naobrazbe. Posljedice toga neću navoditi, jer smatram naprosto suvišnim. Ja ću samo navesti, da nije nužno da se uredba katastra provede na naumljeni način, te da i gornja naredba nije nužna.

Uočimo ove činjenice:

1. Ta uredba katastra ima da bude samo privremena, dok se ne uzmogne provesti jedna dobra uredba, na temelju jedne solidne mape.

2. Način, kojim se hoće ustanoviti čisti prihod svakog pojedinog poseda, ne može da daje nego samo približno taj čisti prihod, te je sigurno, da će biti i krupnijih razlika. Primer imademo već u Josefinskom katastru ubivšoj Austriji.

3. Za samo provedenje te uredbe na naumljeni način predviđeno je do sada 50,000.000 dinara.

Pretpostavivši pak, da se taj katastar ima provesti za samih 3000 sela, te uzevši, da će svaki geometar na naumljeni način moći u jednoj godini da svrši dva sela, onda treba 300 geometara, da radnja uzmogne biti gotova za 5 godina.

Kad i onako hoćemo jedan privremeni katastar, za koji se zadovoljavamo samo sa približnim čistim prihodom, čemu da trošimo 50,000 000 dinara i gubimo najmanje 5 godina vremena? Čemu da napunjamo status geometra sa nestručnjacima i time provociramo omalovaženje stručnjaka i same struke? Čemu da opterećujemo državni budget sa nekoliko stotina nepotrebnih činovnika?

Navesti ću u glavnijim potezima jednu osnovu za provedenje i evidenciju privremenog katastra, prema kojoj bi se mogao taj katastar provesti za samih 6 meseci, uz nerazmerno manji trbšak i sa minimalnim brojem eventualnih novih činovnika, koji ne trebaju biti nikakvi stručnjaci.

Radi se u glavnome samo o tom, kako da ustanovimo taj približni čisti prihod svakog pojedinog poseda. Sve ostalo je lako.

Katastar koji se kani provesti, bio bi faktično jedan „Katastar zemljišnoga poseda“. Po ovoj pak osnovi imao bi da se provede jedan:

„Katastar posednika“

A) Postupak za provedenje.

1. Opštine imadu, za svako selo napose da sastave alfabetični popis svih posednika. Kod zadruga upiše se samog starešinu, kod eventualnih ostalih zajednica najjačeg suposednika. Taj imenik treba da ima rubrike:

1. Ime i prezime posednika; 2. Mesto stanovanja; 3. Stojna kuća; 4. Čisti prihod; 5. Zakonski akt o promeni; 6. Datum provedenja promene; 7. Opaske.

Koji posednik ima stojnu kuću (ili više stojnih kuća) zabeleži se u rubrici 3. Gospodarske zgrade nemaju potpadati porezu (kućarini) zato se ne uzimlju u obzir. Opštinske uprave jamče i odgovaraju za točnost tog popisa.

2. Za svako selo ima se obrazovati komisija od 7 poverljivih, poštenih i razumnih ljudi. veštih posedovnim prilikama svoga sela. Ta komisija je potpuno odgovorna za svoj rad, koji mora biti najobjektivniji, te u slučaju da se dokažu kakve nekorektnosti cela komisija potpada oštroj kazni.

3. Iz svake seoske komisije izaberu se po 3 člana za opštinsku komisiju, koja će (uvažujući sve odlučujuće momente) ustanoviti za svako selo opštine čisti prihod jedne u opštini uobičajene mere:

1. dobre srednje i slabe oranice (na pr. dan oranja)
2. „ „ „ senokoše (na pr. jedna kosa)
3. Dobrog, srednjeg i slabog vrta (na pr. jedan kopač)
4. „ „ „ vinograda (na pr. jedan kopač)
5. „ „ „ pašnjaka
6. „ „ „ (slabe) šume.

Osim toga ima da ustanovi čisti prihod svakog pojedinog jezera, močvare ili ribnjaka u svakom selu (u koliko isti nije državno vlasništvo).

Kad su opštinske komisije gotove, svaka seoska komisija delegira po jednog člana u sresku komisiju, koja imade svrhu da

ukloni eventualne nejednakosti, ili nerazmernosti u ustanovljenju čistog prihoda raznih kultura po klasama za pojedine opštine.

4. Sastavi se za svako selo konačna tablica čistog prihoda pojedinih kultura po klasama.

5. Seoska komisija sastavi jednu drugu tablicu, u kojoj će navesti nekoliko posednika iz sela, raznog posedovanja (7,8 ili više njih, ili manje, prama prilikama). Poredati ih u tablici prama veličini zemljišnog poseda, postavivši kao prvog najjačeg posednika, a zadnjeg jednog od najslabijih posednika u selu. Prvog označi kao posednika I. klase u selu, drugog kao posednika II. klase, trećeg III, klase i t. d.

Sve ostale posednike prama sastavljenom alfabetskom popisu, komisija po svom najboljem znanju i poznavanju svrsta privremeno u pojedine klase.

6. Na to se ima sazvati zbor svih posednika sela. Na zboru predsednik komisije izloži, kako je komisija označila posednika X. posednikom I. klase, posednika Y. II. klase. a Z. posednikom III. klase i t. d.

Prigovori li koji posednik tom poredaju, te zatraži bilo koju izmenu, bilo popunjenje tablice pod 5. kojim novim posednikom ima se to odmah staviti na glasovanje. Većina glasova odlučuje, a zbor je sposoban da zaključuje ma koliki se broj posednika odazvao pozivu na zbor.

7. Na istom zboru sledi pozivanje pojedinih posednika prama alfabetičnom popisu. Za svakog prozvanog predsednik komisije objavi u koju klasu ga je komisija svrstala, spomenuvši onog seljana, koji prama tablici pod 5. označuje dotičnu klasu. Ne prigovori li dotični, a ako pozvani nije prisutan, ne prigovori li nitko za nj, definitivno biva zanešen u tu klasu.

Podigne li se prigovor, odlučuje većina glasova.

Moram naglasiti da seljani tako dobro poznaju posedovne prilike svakog pojedinog, da je isključena jedna osetljiva nepravica.

Ako zbor ne dovrši posao taj dan, ureče se nastavak u drugi zgodni dan.

8. Kad je već svaki posednik svrstan u odgovarajuću klasu, dva opštinska veštaka obidju komad po komad čitavi posed prvog, pak drugog i t. d. posednika u tablici pod 5. (eventualno izmenjenoj ili popunjenoj na zboru). Svakom komadu procenom ustanove površinu u običajenim u selu merama, te klasu kulture, vodeći o tom zapisnik.

Takav način ustanovljenja površina dovoljno je pouzdan, jer će površina osobito boljih kultura, u tim seoskim merama, biti u velikoj množini slučajeva unapred poznata. U koliko ne bude poznata dva veštaka će je pouzdano proceniti. (Hoće li se baš, može se narediti ustanovljenje ovih površina onakovim primitivnim merenjem,

kakovim je Generalna Direkcija naumila ustanoviti površinu svake čestice).

Zatim se ima zbrojiti koliko svaki posednik u tablici pod 5. ima ukupno dobre, koliko srednje, koliko slabe oranice, pak livade i t. d.

9. Opština prama tablici pod 5. popunjenoj podacima pod 8. (t. j. sa ukupnom površinom pojedinih kultura po klasama za svakog posednika) izračuna po tablici pod 4. čisti prihod svake klase posednika i taj čisti prihod upiše svakom posedniku dotične klase.

Kad je za svakog posednika ustanovljen čisti prihod, otpada svaka oznaka po klasama posednika, kao već suvišna.

10. Imenik posednika ima se prepisati u jednu veliku knjigu, u kojoj će za svakog posednika biti dovoljno prostora za vođenje evidencije, a osim toga iza svakog alfabetskog slova ima se ostaviti dovoljno praznih prostora za eventualno nove posednike, kojima prezime počinje istim alfabetskim slovom.

Potpuno zgotovljeni „Katastar posednika“ dostavi opština nadležnom poreznom uredu.

Troškovi provedenja za svako selo:

Putni troškovi uračunani su u dnevnice.

1. Za popis posednika, u svrhu sastava alfabetskog imenika, jednog pisara za 10 dana po 35 dinara	350	dinara.
2. Za opštinsku komisiju, u svrhu ustanovljenja tablice pod 4. 3 člana za 7 dana—21 dnevnicu po 35 din.	735	„
3. Za sresku komisiju :		
1 član za 10 dana—10 dnevnicu po 50. din.	500	„
4. Za seosku komisiju, u svrhu privremenog svrtavanja posednika u odgovarajuće klase:		
7 članova za 7 dana — 49 dnevnicu po 15 din.	735	„
5. Za dva veštaka u svrhu procene pojedinih poseda prama tački 8. (pretpostavivši da selo ima 8 klasa poseda i da bi za procenu jednog poseda svake klase trebalo poprečno 3 dana—24 dana)		
2 veštaka za 24 dana—48 dnevnicu po 15. din.	720	„
6. Knjiga u tački 10. postupka za provedenje:	200	„

Ukupno 3240 dinara.

Držim da čitavi trošak za svako pojedino selo nebi mogao preći poprečnu svotu od 4000 dinara, a snosile bi ga razmerno opštine i država.

Za provedenje katastra po Josefinskom uzoru zapalo bi državu svako selo, u samim dnevnicama i putnim troškovima geometra i figuranata bez svega drugoga najmanje 6000 dinara.

B) Evidencija.

Evidencija ovog katastra ima se voditi.

a) u pogledu promene posednikove osobe (usled smrti, prodaje darovštine i t. d.

b) u pogledu deobe poseda.

c) u pogledu prodaje i kupnje stanovitih delova jednog poseda.

d) u pogledu trajnih promena obradjivanja, koje imaju za posledicu porast ili smanjenje čistog prihoda jednog poseda.

e) u pogledu gradnje novih stojnih kuća.

a) U pogledu promene posednikove osobe:

1. Ako novi posednik nije još upisan, a istog je prezimena, stari se posednik u rubrici 1. prekriži, a poviše napiše novi. U rubrici 5. navede se zakonski akt o promeni; u rubrici 6. datum provedenja promene.

2. Ako novi posednik nije još upisan, a nije istog prezimena, stari se posednik prekriži u rubrici 1. kao i kuće u rubrici 3. te čisti prihod u rubrici 4. U rubrici 5. i 6. navede se zakonski akt o promeni, odnosno datum provedenja promene, a u rubrici 7. (opaske) navede se novi posednik.

Novi posednik upiše se tamo gde po alfabetskom redu spada sa kućama i čistim prihodom. U rubrici 5. i 6. navede se (kao kod starog, prekriženog posednika) zakonski akt o promeni, te datum zavedenja, a u rubrici 7. navede se stari posednik, da se zna odakle i kako je nastao novi posednik.

3. Ako je novi posednik već upisan, kod starog posednika postupa se prama tački 2. Ovome novome se u rubrici 4. dosadanji čisti prihod prekriži, a poviše napiše zbroj dosadanjeg i novog čistog prihoda, a isto tako i kuće u rubrici 3. U rubrici 5. 6. i 7. navede se prama drugoj stavci tačke 2.

b) U pogledu deobe poseda:

1. Ako je onaj, na kome je dotični posed već upisan jedan od onih, medju koje se deli posed, za toga se samo prekriži dosadanji čisti prihod u rubrici 4. a poviše napiše novi, (t. j. onaj deo od prvašnjeg celog čistog prihoda, koji na nj otpada prama delu poseda). U rubrici 5. navede se zakonski akt o deobi, u rubrici 6. datum provedenja promene, a u rubrici 7. se napiše ostale sudeonike.

Ako je naslednik do sada upisanog posednika sudeonik, za toga nastaje slučaj pod a) obzirom na tačku 1. pod b) u pogledu čistog prihoda.

2. Sa ostalim sudeonicima postupa se prama drugoj stavci tačke 2. odnosno prama tački 3. pod a) računajući sa onim delom čistog prihoda, koji na pojedinog otpada prama delu poseda. U rubrici 7. navede se samo stari posednik, kod kojega se može naći sve sudeonike.

c) U pogledu kupnje i prodaje stanovitih delova poseda:

U kupoprodajnom zakonskom aktu, mora uz ostalo da bude navedena površina (u seoskim merama), te klasa kulture dotičnog dela poseda. Činovnik evidencije prama tablici pod 4. postupka za provedbu izračuna čisti prihod predanog, odnosno kupljenog dela poseda.

1. Prodavaocu odbije taj iznos od dosanjeg čistog prihoda, koji prekriži, a poviše upiše novi, t. j. ostatak od staroga. U rubrici 5. i 6. navede zakonski akt kupoprodaje, odnosno datum zavedenja promene, a u rubrici 7. upiše kupca.

2. Sa kupcem postupa prama drugoj stavci tačke 2. odnosno prama tački 3. pod a) računajući sa pripadajućim čistim prihodom.

d) U pogledu trajnih promena u obradivanju:

1. U prvom redu svaki je posednik dužan, da svaku takovu promenu sa površinom (u seoskim merama) prijavi kod svoje opštine. Ako promena obradivanja ima za posledicu porast čistog prihoda dotičnog poseda, nova kultura za stanoviti broj godina ima da bude oproštena od poreza. Ne prijavi li posednik takovu promenu obradivanja sam, tekom godine kada je tu promenu izveo, nego se ta promena inače ustanovi, osim što gubi pravo na spomenutu olakšicu, potpada pod osetljivu novčanu kaznu.

2. Opštine preko svojih organa, što ih imadu u svakom selu, kao lugare poljare i kako li se sve zovu, mogu lako bez posebnog troška, da doznadu (u koliko to nije opće poznato), koji je posednik napravio od pašnjaka oranicu, ili je iskrčio komad šume i posadio vinograd, te o tom vodi predbeležbu. Time mogu lako da kontrolišu, koji je posednik prijavio takvu promenu, a koji nije. U koliko nadju za potrebito opštine daju po svojim veštacima kontrolirati prijavljene nove kulture u pogledu površine i klase.

3. Kad dodje zakonsko vreme za oporezovanje nove kulture prama tački 1. pod d) opština početkom dotične godine prijavi poreznom uredu svaku takvu promenu za svakog posednika i svako selo napose. Takova prijava ima da sadrži ime sela, ime posednika, naziv predela, u kojem je promena kulture učinjena, novu kulturu sa površinom i klasom, te staru kulturu.

4. Porezni ured (iz tablice pod 4. postupka za provedbu) izračuna čisti prihod nove kulture. Ali sav taj čisti prihod (eventualno) nema pribrojiti dosadanjem čistom prihodu dotičnog posednika jer je nešto čistog prihoda mogla imati i stara kultura te iste površine. S toga iz iste tablice izračuna i čisti prihod stare kulture, uzevši da je stara kultura imala istu klasu kao i nova (jer je najnaravnija pretpostavka, da ako je nova kultura dobre vrsti, da je i stara kultura morala biti dobre vrsti i obratno). Izračunani eventualni čisti prihod stare kulture odbije od čistog prihoda nove i ostatak pribroji dosadanjem čistom prihodu u rubrici 4. koji prekriži, a

poviše napiše novi. U rubrici 5. navede prijavu opštine, u rubrici 6. datum provedenja promene, a u rubrici 7. kratko naznači odakle povišak.

5. Ako se usled nove kulture ima da smanji čisti prihod poseda, posednik nije dužan da prijavi, niti opština da istražuje, ali je korist posednika da opštini prijavi takve promene, a opština ima da se uveri o istinitosti posednikovih navoda. Opština postupa prema tački 3. pod d) a porezni ured, na način naveden u tački 4. pod d) izračuna za koliko se smanjuje čisti prihod dotičnog posednika, te ga za taj iznos i umanju u rubrici 4 a u rubrici 5. 6. i 7. naznači kako je navedeno u tački 4—pod d).

Sve promene pod d) u jednom selu prijavljene i s ureda konstatovane može opština sa svojim veštacima kroz 1 ili 2 dana koncem godine (u koliko nadje da je potrebno) kontrolirati, pošto ih vrlo malo može da bude.

e) U pogledu gradnje novih stajnih kuća:

Sve novosagrađene nove kuće imaju za stanoviti broj godina biti oproštene od poreza (kućnine).

1. Posednik koji sam ne prijavi novosagrađenu kuću, tekom one godine, kad je dovršena, osim što gubi pravo na gornju olakšicu, potpada pod osetljivu novčanu kaznu

2. Opština ima da vodi kontrolu o gradnji novih stajnih kuća, te prijavljuje poreznom uredu, isto kao i promene u obradivanju.

3. Ako je posednik nove kuće upisan u katastru, nova mu se kuća u rubrici 3. pribroji k dosadanjim. U rubrici 5. navede se prijava opštine, u rubrici 6. datum provedenja promene, a u rubrici 7. koje godine je sagrađena nova kuća.

4. Ako novi posednik nije još upisan, upiše ga se tamo gde spada, a ostalo se naznači kako je navedeno u tački 3. pod e).

Time se ima sve približne podatke, potrebite za ubiranje koli zemljarine, toli kućarine.

Dakako da ovakova uredba katastra obiluje manama kao i Josefinska, možda i većim, ali su te mane opravdane privremenošću isto kao i mane Josefinske uredbe, da i ne govorim o nerazmernosti troška u novcu i vremenu za provedenje ovakove ili t. z. Josefinske uredbe, kao i za vodjenje evidencije jedne i druge.

Držim da eventualna veća tačnost čistog prihoda, koja bi se imala postići provedenjem Josefinskog katastra, nebi ni iz daleka odgovarala nužnom većem potrošku.

Misli li se, da bi čisti prihod pojedinog poseda, ustanovljen na način ovde naveden, bio za pojedine posednike radi netačnosti odveć nepravedan, ili za državu od znatne štete, onda neka se napravi pokus u jednom selu, ustanovivši čisti prihod po Josefinskoj uredbi i po ovoj osnovi. Dobijene rezultate neka se usporedi, pak će se moći prosuditi, dali bi ovakova uredba mogla da nadomesti Josefinsku.

Ja sam apsolutno protiv nameravane i provođanje Josefinske uredbe, i kao privremene, jer prmda skupa u vremenu i novcu, ne postizava svrhu. Izričem svoje ubedjenje, da je bolje tu privremenu uredbu katastra provesti na ovde navedeni način, ili na koji još jednostavniji, a sa prištedjenim milijunima (od proračunanih za provedenje Josefinske uredbe) štipendirati maturante za pohađanje geodetskih kursova i fakulteta, tako da po odregjenom planu, za 8—10 godina dobijemo dovoljan broj potpunih stručnjaka, s kojima ćemo moći da se prihvatimo rešavanja mnogobrojnih i teških zadataka, pred kojima danas nemoćni stojimo, jer nas je malo.

Ovu osnovu iznašam, nebi li se stručnjaci diljem domovine zainteresovali više nego li do sada za ovu stvar (kao i uopće za svako važnije stručno pitanje, koje bi tekom vremena mogol da izbije), te nebi li tkogod izneo jednu bolju osnovu od ove ili našao koju zgodnu izmenu ili dopunu ovoj.

Imamo „Glasilo“, koje malo izlazi radi pomanjkanja gradiva, i to sada, kada imade toliko gradiva za obradivanje prigodom organizacije geodetske službe u državi.

Tu su u prvom redu pozvani stariji kolege, da iznesu svoja mišljenja, stečena iskustvom u dugoj praksi.

Sve mane opažene bilo u administraciji, bilo u manipulaciji dosadašnje uredbe katastra, morale bi se izneti, navevši istodobno način, na koji bi se mogle dotične mane ukloniti i stvar preudeliti da bude svrsi shodnija.

Ne smije se očekivati sve od Generalne Direkcije Katastra, pa tek onda u slučaju kakove nezgodne naredbe podići sentimentalni protest. Takove nezgodne naredbe treba predusresti blagovremenim pretresanjem aktuelnih stručnih pitanja.

Generalna Direkcija Katastra pak učinila bi vrlo dobro, kad bi i u buduće putem „Glasila“ objavila svako važnije pitanje, koje bi izbilo, da se dotično uzmogne na vreme uzeti u pretres od postojećih udruženja u centrima, kao i od voljnih pojedinaca u provinciji. Oni, koji bi se za stvar interesirali, a to je dužnost svijuju, imali bi svoja mišljenja izneti u „Glasilu“, a Generalna Direkcija mogla bi pak prama uvidjavnosti, da uvažuje izložena mišljenja.

Javno dobro u Hrvatskoj i Slavoniji.

Piše **Hinko Več**, kr. ravnatelj gruntovnice u. m.

Kod većine opsežnih dioba nekretnina tangiraju se česti javnoga dobra; a nepoznavanje ili ignorisanje pravne naravi tih predmeta i propisa odnosećih se na gospodarenje te užucvanje njihovo u javne svrhe, prečesto su uzrokom, da provedba dotičnih operata zapinje ili je neizvediva, naročito u gruntovnici. Napredkom kulture